

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม กฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบ

เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากความชำรุดบกพร่องจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งความเสียหายนั้นอาจมีสาเหตุจากตัวสินค้าเอง หรืออาจเกิดจากตัวของผู้บริโภคที่ขาดความระมัดระวังในการตรวจสอบหรือศึกษาข้อมูล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าขายตรง เพื่อบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคหรือต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของ ต่างประเทศ

การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศนั้น มีหลักเกณฑ์แตกต่างจากของประเทศไทย ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอแยกออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบกฎหมาย Common Law กับ ระบบกฎหมาย Civil Law เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของทั้ง 2 ระบบกฎหมายดังกล่าว

3.1.1 ระบบกฎหมาย Common Law

ระบบกฎหมาย Common Law นั้น เป็นระบบกฎหมายที่ถือเอาตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมา ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายนี้จะไม่ค่อยมีตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ศาลจะพิพากษาคดีโดยเน้นที่จะพิพากษาตามคำพิพากษาของศาลสูงที่เคยพิพากษาในเรื่องนั้นๆ ไว้ก่อนแล้ว โดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายนี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ เครือรัฐออสเตรเลีย เป็นต้น

3.1.1.1 สหรัฐอเมริกา¹

ในปี ค.ศ. 1972 สหรัฐอเมริกาได้จัดตั้ง Consumer Product Safety Commission เพื่อควบคุมให้สินค้าต่างๆ ปลอดภัยในการใช้สอยและได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับเอกรูปที่เรียกว่า The Uniform Commercial Code (U.C.C) โดยมีหลักการสำคัญในการกำหนดกฎหมายที่ใช้บังคับแก่การรับประกันตามสัญญาซื้อขายซึ่งได้แยกหลักความรับผิดชอบออกเป็นประเภทที่ต้องการความสัมพันธ์ทางสัญญา

ก) ความรับผิดชอบตามการรับประกันโดยชัดแจ้ง คือ การยืนยันข้อเท็จจริงหรือคำมั่นสัญญาใดๆ ที่ผู้ขายกระทำต่อผู้ซื้อหรือคำพรรณนาเกี่ยวกับตัวสินค้า ตัวอย่างของสินค้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาต่อรองที่ก่อให้เกิดการรับประกันโดยชัดแจ้งว่า สินค้าจะต้องเป็นไปตามการยืนยันข้อเท็จจริงหรือคำพรรณนาหรือตัวอย่างของสินค้านั้น

ข) ความรับผิดชอบตามการรับประกันโดยปริยาย คือ การรับประกันคุณลักษณะของสินค้าโดยผลของกฎหมาย เป็นกรณีที่ผู้ขายไม่ได้ให้การรับประกันโดยชัดแจ้ง แต่กฎหมายถือว่าผู้ขายได้ให้การรับประกันว่า สินค้านั้นไม่มีความชำรุดบกพร่องและปลอดภัยพอสมควรแก่การที่จะนำออกวางจำหน่ายในตลาดและมีความเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์อันมุ่งหมายที่จะใช้สินค้านั้นตามปกติหรือตามสัญญา แม้ผู้กรณจะไม่มีความสัมพันธ์ก็อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้เพราะกฎหมายได้กำหนดขึ้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงค่าความเสียหายอื่นนอกจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และผู้ขายมีสิทธิตามกฎหมายที่จะยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบดังกล่าว โดยแสดงเจตนาชัดแจ้งไว้ล่วงหน้าได้

เมื่อพิจารณาระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายจากกรณีการบริโภคสินค้าหรือการใช้ผลิตภัณฑ์ไม่ปลอดภัย มีสิทธิที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งทั้งทางสัญญาและทางละเมิดได้

การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางละเมิดที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ภายใต้กฎหมายของอเมริกามีหลักสำคัญ คือ โจทก์ต้องนำสืบให้ชัดเจนว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเหตุแห่งความเสียหายนั้นมีความชำรุดบกพร่อง เมื่อจำเลยนำออกสู่ตลาดและความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเกินกว่าการใช้ปกติ กับทั้งมีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับความผิดปกติหรือชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นหากโจทก์ไม่อาจสืบให้ได้ชัดเจนทุกประเด็น คดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดก็ต้องถูกยกฟ้อง จึงมองว่าหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดเป็นเพียงหลักที่ช่วยทำให้โจทก์ไม่มีภาระพิสูจน์ในประเด็นประมาทเลินเล่อเท่านั้น

¹ อรรถสิทธิ์ สมบูรณ์ทรัพย์. (2554). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย : ศึกษาเฉพาะกรณีธุรกิจการค้าบนอินเทอร์เน็ต*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 81-83.

ในปี ค.ศ. 1972 สหรัฐอเมริกามีการตรากฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA) เพื่อเป็นกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้สินค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ผู้บริโภคในการตรวจสอบเปรียบเทียบถึงความปลอดภัยของสินค้าที่จะบริโภค โดยการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าที่จะบริโภค

(2) พัฒนารูปแบบ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า

(3) ส่งเสริม ค้นคว้า ตรวจสอบถึงสาเหตุและป้องกันผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ไม่ว่าจะเกิดกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้บริโภค

(4) มีมาตรการเรียกคืนสินค้า (Recall) มาใช้บังคับ

Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA)

กฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA) ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าที่จะบริโภคในเรื่องเกณฑ์ความปลอดภัยของสินค้าตามกฎหมาย Consumer Product Safety Act ได้แบ่งออกไว้ 2 ประเภท

(1) มาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค ซึ่งได้มีข้อกำหนดเรื่องการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าไว้ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์

ก) ข้อกำหนดเกี่ยวกับลักษณะของสินค้าในเรื่องรูปแบบ ขนาดบรรจุ การออกแบบ โครงสร้าง หรือการบรรจุหีบห่อ เป็นต้น

ข) ข้อกำหนดให้สินค้าจะต้องมีคำเตือนที่ชัดเจนและเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการใช้งาน รวมทั้งข้อควรระวังอันเนื่องมาจากการใช้

ข้อกำหนดนี้จะกำหนดขึ้นเท่าที่มีความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรในการป้องกันหรือลดความเสี่ยงภัยอันจะเกิดขึ้นจากสินค้านั้น และมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้านี้เป็นเพียงมาตรการขั้นต่ำเท่านั้นที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัย

หากว่าผู้ผลิตสินค้านั้นได้กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าของตนไว้สูงกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ก็ถือเอามาตรฐานที่สูงขึ้นของผู้ผลิตสินค้านั้น เพราะถือว่าเป็นความสมัครใจของผู้ผลิตเอง

(2) การสั่งห้ามและระงับการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Hazardous Product Bans) เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจการออกประกาศ หรือคำสั่งห้ามหรือระงับการจำหน่ายสินค้าที่มีอันตรายในตลาดได้ โดยเงื่อนไขที่ว่าหากตรวจสอบพบว่าสินค้าได้แสดงถึงต่อความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเสียหายต่อร่างกาย หรือชีวิตของผู้บริโภค หรือสินค้านั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่

จะป้องกันอันตรายต่อส่วนรวมได้อย่างเพียงพอจากความเสี่ยง จึงให้คณะกรรมการอิสระในการตรวจสอบควบคุมดูแลเรื่องความปลอดภัยของสินค้า Consumer Product Safety Commission (CPSC) มีอำนาจในการกำหนดประกาศหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการสั่งห้ามหรือระงับการจำหน่ายสินค้าในตลาดได้ และคณะกรรมการนี้จะใช้อำนาจต้องประกอบด้วยกรณีที่ตรวจพบว่า

ก) สินค้าบริโภค (Consumer Product) ที่วางจำหน่ายในตลาดนั้น อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้โดยไม่มีเหตุผลที่สมควร (Unreasonable Risk of Injury)

ข) ไม่มีมาตรการใดๆ ที่จะคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ได้รับความเสียหายได้อย่างเพียงพอ และประการที่สำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ การให้มีคณะกรรมการอิสระในการตรวจสอบควบคุมดูแลเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ที่เรียกว่า การตรวจสอบควบคุมดูแลเรื่องความปลอดภัยของสินค้า

กฎหมาย Consumer Product Safety Act of 1972 (CPSA) ให้ อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการตรวจสอบควบคุมดูแลเรื่องความปลอดภัยของสินค้าที่เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยของสินค้า สามารถแบ่งออกได้ 4 ประการ คือ

(1) อำนาจในการประกาศกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค ซึ่งมาตรฐานความปลอดภัยที่ประกาศขึ้นนี้ ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ผลิตต้องถือปฏิบัติโดยให้สินค้าของตนที่ปรากฏอยู่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐาน รวมถึงข้อกำหนดที่จะรับประกันต่อตลาดด้วยว่าสินค้าที่ได้วางจำหน่ายอยู่ในตลาดต้องปลอดภัยจากอันตรายที่เกิดขึ้น

(2) อำนาจในการสั่งห้ามหรือระงับสินค้าที่เป็นอันตราย (Banned Hazardous Product) ซึ่งกำหนดความหมายของคำว่าสินค้าที่เป็นอันตรายไว้ว่า คือ สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดนั้น อาจก่อให้เกิดหรือเป็นเหตุแห่งความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเสียหายต่อผู้บริโภคโดยไม่สมควร หรือเป็นสินค้าที่ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าบริโภค ดังนั้น หากสินค้าได้อยู่ในตลาดแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภคได้จึงควรจะถูกห้ามหรือระงับสินค้านั้น เพื่อที่จะหยุดการแพร่กระจายของสินค้านั้นในตลาด แต่การใช้อำนาจในการสั่งห้ามสินค้าที่เป็นอันตรายนี้ได้จะต้องปรากฏว่าสินค้าที่บริโภคได้แพร่กระจายหรือกำลังจะได้แพร่กระจายในตลาด และสินค้านั้นได้แสดงถึงความเสี่ยงของการบาดเจ็บโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรที่มาจากสินค้าบริโภคนั้น

(3) อำนาจในการตรวจสอบสินค้าบริโภคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหลังจากสินค้านั้นได้ถูกวางตลาดไปแล้ว กรณีจะใช้ผ่านกระบวนการร้องขอต่อศาลท้องถิ่น (District Court) เพื่อสั่งให้เจ้าหน้าที่เข้าตรวจยึดสินค้าบริโภคที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ รวมทั้งการตรวจสอบผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้นำเข้าสินค้าดังกล่าวได้

(4) อำนาจในการสั่งให้มีการเรียกหรือนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกลับจากผู้บริโภค มาตราการเรียกคืนสินค้าซึ่งตาม Consumer Product Safety Act of 1972 และโดยวิธีการเรียกคืนสินค้าต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ก) นำสินค้าที่เป็นอันตรายนั้นกลับไปแก้ไขซ่อมแซมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ความปลอดภัยหรือแก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น

ข) จัดหาสินค้า ประเภท หรือ ชนิดเดียวกัน หรือ ในลักษณะเดียวกัน หรือ อุปกรณ์ต่างๆ ของสินค้านั้นไปทดแทน โดยสินค้าหรืออุปกรณ์ของสินค้านั้นจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ความปลอดภัยหรือไม่มีความชำรุดบกพร่อง

ค) ชดเชยราคาที่ซื้อไปของสินค้านั้นให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งผู้ผลิตจะใช้วิธีการเรียกคืนนี้ต่อเมื่อเป็นกรณีที่สินค้านั้นอยู่ในความครอบครองของผู้บริโภคมากกว่า 1 ปีขึ้นไป โดยพิจารณาจากเวลาที่มีการแจ้งต่อสาธารณะหรือในเวลาที่ยุติผู้บริโภคได้รับแจ้งถึงความชำรุดบกพร่องหรือสินค้านั้นไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ความปลอดภัย

3.1.1.2 ประเทศอังกฤษ²

ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987) โดยในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability) ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของ EC Directive 85/347/EEC และนำหลัก Strict Liability มาใช้

Consumer Protection Act 1987

Consumer Protection Act 1987 ได้วางหลักเกี่ยวกับสินค้าที่ชำรุดบกพร่องไว้ในมาตรา 3 ว่า สินค้ามีความชำรุดบกพร่องหากสินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยของชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย และความปลอดภัยของบริบทในความเสี่ยงในอันที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้นหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ รวมถึง 1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการนำสินค้านั้นออกสู่ตลาด เป็นต้นว่า การบรรจุภัณฑ์ การโฆษณา การให้รายละเอียดของข้อบ่งชี้ และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้านั้นๆ โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปสามารถคาดหวังจะได้รายละเอียดอะไรบ้างเพื่อความปลอดภัยที่สินค้านั้นควรมี 2) มีการใช้สินค้านั้นไปในทางที่ผิดหรือไม่ ซึ่งต้องดูข้อบ่ง

² ญาณิศา ชัยน. (2555). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับนิยามของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 40-41.

ใช้และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ผลิตให้ไว้ โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปจะคาดหวังว่าควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของสินค้านั้นอย่างไรบ้าง 3) เวลาที่มีการส่งมอบสินค้าว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ก่อนการส่งมอบหรือภายหลังการส่งมอบสินค้าของผู้ผลิต โดยผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบหากการชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ก่อนการส่งมอบสินค้า และ Consumer Protection Act 1987 เป็นกฎหมายที่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอื่นเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน กล่าวคือ Consumer Protection Act 1987 เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าก็คือ ผู้ผลิต ผู้ที่แสดงชื่อของตนลงบนสินค้า หรือใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับสินค้านั้น แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น และผู้ที่นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จะจำหน่ายสินค้านั้นแก่บุคคลอื่น นอกจากนี้ Consumer Protection Act 1987 ในมาตรา 2(3) ยังได้กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ ถ้าผู้ซื้อได้ร้องขอให้เปิดเผยถึงข้อมูลตามข้อ 1-3 ข้างต้น และการร้องขอได้กระทำในเวลาอันสมควร ภายหลังจากที่ความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายไม่กระทำการตามการร้องขอดังกล่าว หรือไม่บ่งชี้ให้ทราบถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้านั้นดังกล่าวข้างต้น ภายในเวลาอันสมควรหลังจากได้รับการร้องขอของผู้เสียหาย และในกรณีที่มีผู้ต้องรับผิดชอบหลายราย Consumer Protection Act 1987 ในมาตรา 2(5) ได้กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน ส่วนผู้ที่มีสิทธิฟ้องร้องนั้น Consumer Protection Act 1987 ใช้หลักการเดียวกันกับผู้ที่มีสิทธิฟ้องร้องตาม EC Directive 85/347/EEC ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ผู้ซึ่งได้รับความเสียหาย อาจจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช้ผู้ซื้อสินค้านั้น และใน Consumer Protection Act 1987 ได้นิยามคำว่า “ความเสียหาย” ไว้ว่า หมายถึงอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย Consumer Protection Act 1987 ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ผลิตไว้ในมาตรา 4 ดังนี้ 1) ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมาย 2) จำเลยไม่ได้นำสินค้านั้นออกสู่ท้องตลาด 3) จำเลยไม่ได้นำสินค้านั้นไปในทางธุรกิจของจำเลยหรือเพื่อหาผลกำไร 4) ความชำรุดบกพร่องนั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่มีการขายหรือส่งมอบสินค้า ซึ่งกรณีจะรวมถึงความชำรุดบกพร่องที่เกิดจาก “Normal Wear and Tear” และการติดตั้งที่ไม่ถูกต้องด้วย 5) ระดับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะนั้นยังไม่อยู่ในระดับที่จะทำให้ความสามารถคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตสินค้านั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าว หากความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้านั้นอยู่ในความควบคุมของตน 6) กรณีที่ชิ้นส่วนของสินค้าใดชำรุดบกพร่องและเป็นเหตุให้สินค้านั้นสุดท้ายชำรุดบกพร่อง

ผู้ผลิตชิ้นส่วนดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบก็ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หรือเป็นเพราะคำสั่งของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย

3.1.2 ระบบกฎหมาย Civil Law

ระบบกฎหมาย Civil Law นั้น เป็นระบบกฎหมายที่จะไม่ถือเอาตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมาอย่างเช่น Common Law แต่ระบบกฎหมายนี้จะมีการบัญญัติกฎหมายให้เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นมา เช่น ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ เป็นต้น ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายนี้ ศาลจะพิพากษาคดีโดยยึดตามหลักข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ หรือประมวลกฎหมายในเรื่องนั้นๆ ในการพิพากษา โดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายนี้ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น

3.1.2.1 ประเทศญี่ปุ่น³

แต่เดิมคดีเกี่ยวกับ Product Liability ในประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะสัญญา หรืออาจเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะละเมิด

ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง

การใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายลักษณะสัญญาตามหลักกฎหมายแพ่งนั้นอาจแยกพิจารณาได้ใน 2 ส่วน คือ

1) มาตรา 570⁴ ผู้ซื้ออาจฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ และมีได้รู้ในขณะที่รับมอบสินค้า โดยผู้ซื้อสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย แต่ต้องมี Privity of Contract ดังนั้น จึงมีข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ขายก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายได้ และความรับผิดของผู้ขายตามมาตรา 570 นี้ไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย⁵

³ ญาณิศา ขยัน. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 30-33.

⁴ Japan Civil Code, Article 570: If there is any latent defect in the subject matter of a sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis; provided, however, that this shall not apply in cases of compulsory auction.

⁵ Japan Civil Code, Article 566 (1) : In cases where the subject matter of the sale is encumbered with for the purpose of a superficies, an emphyteusis, an easement, a right of retention or apledge, if the buyer does not know the same and cannot achieve the purpose of the,contract on account thereof, the buyer may cancel the contract. In such cases, if the contract cannot be cancelled, the buyer may only demand compensation for damages.

2) มาตรา 415⁶ ในเรื่องของการชำระหนี้ไม่ถูกต้องจากการที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ นั่นถือว่าผู้ขายชำระหนี้ไม่ถูกต้องแก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดเชยค่าสินค้าอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งการใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 415 นี้ศาลญี่ปุ่นได้นำมาตรา 416⁷ ให้ลูกหนี้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้สำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมดาจากการไม่ชำระหนี้ นั่นส่วนความเสียหายพิเศษนั้นลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ ในกรณีเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง โดยศาลของญี่ปุ่นได้ตีความมาตรา 416 ว่าครอบคลุมถึงค่าขาดรายได้จากการทำงานระหว่างรักษาตัว รวมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ถ้าคู่สัญญาคาดหมายได้

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 415 ยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องจำต้องมี Privity of Contract ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายเช่นเดียวกับกรณีแรก

จากข้อจำกัดเฉพาะคู่สัญญาซื้อขายตามหลัก Doctrine of Privity เท่านั้น จึงจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะสัญญานี้ได้ ทำให้ผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญาจะต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิดในมาตรา 790⁸ ของประมวลกฎหมายแพ่งซึ่งไม่จำกัดผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเฉพาะคู่สัญญา อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีในลักษณะละเมิดก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นความรับผิดตามหลักความรับผิด (Liability Based on Fault) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายด้วยการกำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ขายให้ใช้ความระมัดระวัง ถึงกระนั้นก็ยังมิได้เปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดแต่อย่างใด

ประเทศญี่ปุ่นออกมาตรการการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในคดีเกี่ยวกับ Product Liability ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคพื้นฐาน ค.ศ. 1968 (The Consumer Protection Fundamental 1968) มาตรา 15 ได้บัญญัติบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดให้มี

⁶ Japan Civil Code, Article 415: If an obligor fails to perform consistent with the purpose of its obligation, the obligee shall be entitled to demand damages arising from such failure. The same shall apply in case it cases it has become impossible to perform due to reasons attributable to the obligor.

⁷ Japan Civil Code, Article 416: (1) The purpose of the demand for the damages for failure to perform an obligation shall be to demand the compensation for damages which would ordinarily arise from such failure.

(2) The obligee may also demand the compensation for damages which arise from any special circumstances if the party did foresee, or should have foreseen, such circumstances.

⁸ Japan Civil Code, Article 709: A person who has intentionally or negligently infringed any right of others, or legally protected interest of others, shall be liable to compensate any damages resulting in consequence.

ระบบการรับเรื่องร้องทุกข์และการแก้ปัญหา โดยผู้ประกอบการมีหน้าที่จะต้องจัดระบบในการจัดการเรื่องร้องทุกข์ให้เหมาะสมสำหรับการค้าขายและให้บริการ

ในส่วนของสมาคมภาคธุรกิจ มีการรวมตัวกันและจัดให้มีแผนกให้คำปรึกษาแก่ลูกค้ารับเรื่องร้องทุกข์ ระบบให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ยา การป้องกันอุบัติเหตุทางการแพทย์พยาบาล ศูนย์ให้คำปรึกษาความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ศูนย์การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเคมีภัณฑ์ องค์กรตรวจสอบการโฆษณาแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น (Japan Advertising Review Organization: JARO) สมาคมความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Safety Goods Mark Organization: SG) สมาพันธ์องค์กรผู้บริโภคทั่วประเทศ (Shodanren Consumers Japan) สหภาพตรวจสอบการบริหารอิสระเรื่อง Product Liability และระบบการประกัน เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมาย Product Liability Act (Act No. 85 of 1994) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 นำหลัก Strict Liability มาใช้บังคับโดยให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้ค้าปลีกรายย่อย รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก

3.1.2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁹

กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วย Product Liability มายาวนาน ทั้งในด้านของกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติและแนวคำพิพากษาของศาล โดยการฟ้องคดีสามารถอาศัยหลักตามกฎหมายลักษณะสัญญาหรือกฎหมายลักษณะละเมิด

ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง

ในความรับผิดทางสัญญา หลักกฎหมายในเรื่องซื้อขายกำหนดให้ผู้ขายมีความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีการรับประกันคุณภาพสินค้า ผู้ขายก็ต้องรับผิดในการที่ต้องคืนราคาหรือชดเชยให้ผู้ซื้อ โดยผู้ซื้ออาจบอกเลิกสัญญาหากว่าสินค้านั้นด้อยคุณค่าหรือชำรุดบกพร่องไม่เป็นไปตามคำรับประกัน

หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ขายมีเจตนาหลอกลวงผู้ซื้อ ผู้ขายอาจเข้าข่ายจงใจกระทำละเมิดต่อผู้ซื้อ ซึ่งผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องนำสืบถึงความจงใจดังกล่าว อันมีลักษณะใกล้เคียงกับการนำหลัก Strict Liability มาใช้ในคดีละเมิด

กรณีผิดคำรับประกันสินค้า ผู้ซื้อมีสิทธิเลือกฟ้องร้องผู้ขายหรือผู้ผลิต ทั้งตามกฎหมายลักษณะสัญญาหรือลักษณะละเมิดก็ได้ ในด้านความรับผิดทางละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรกและวรรคสอง กำหนดการกระทำอันเป็นละเมิดและความรับผิดทางละเมิดไว้ ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องก็ถูกนำไปปรับใช้กับหลักกฎหมายดังกล่าว

⁹ ญาณิศา ขัน. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 27-30.

ด้วย ซึ่งแต่เดิมการนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อในชั้นตอนใดยังคงตกเป็นภาระของผู้เสียหายอยู่ตามหลักละเมิดทั่วไป

ต่อมา ปี ค.ศ. 1968 ศาลเยอรมันได้วินิจฉัยวางหลักไว้ในคดี Hiibnerpest ว่า ผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าเขามีได้กระทำผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

อย่างไรก็ตาม ในเหตุหลุดพ้นความรับผิดของจำเลย กฎหมายเยอรมันเปิดโอกาสให้จำเลยยกข้ออ้างต่อผู้ว่าตนมิได้ประมาทหากจำเลยพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วในการผลิตหรือกรรมวิธีการผลิตแต่อย่างใด ตามหลักการหลบเลี่ยง (Escapee หรือ Ausseisse)

พัฒนาการของการฟ้องคดีเกี่ยวกับ Product Liability ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับอิทธิพลจากหลักกฎหมายทางละเมิดมากกว่าหลักกฎหมายทางสัญญา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากแนวทางความรับผิดทางละเมิดได้เปิดช่องว่างไว้มาก โดยศาลได้พิพากษาในคดีเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายวัคซีนที่ชี้ชัดป้องกันโรคระบาดในไก่ ซึ่งข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์เป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่ ได้ตกลงให้จำเลยซึ่งเป็นสัตวแพทย์มาฉีดวัคซีนให้ไก่จำนวน 4,000 ตัว แต่ปรากฏว่าไก่ของโจทก์ตายหมดสิ้น โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยหลักความรับผิดในสัญญาจากจำเลย ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดเพราะมิใช่ผู้ผลิตวัคซีน ซึ่งคดีดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงหลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาความรับผิด เนื่องจากในกรณีผู้ซื้อและผู้ผลิต ไม่มีนิติสัมพันธ์กันตามสัญญาควรจะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของใคร

แนวความคิดในการแสวงหาคำตอบว่าใครควรต้องรับผิด ได้มีแนวทางโดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งกำหนดให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องใช้ความระมัดระวังตามที่กฎหมายกำหนด ศาลได้วางหลักเกณฑ์ในกฎหมายละเมิดตามความเหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริง

สำหรับคดี Product Liability โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ผลิตให้รับผิด โดยศาลจะพิจารณาความชำรุดบกพร่องของสินค้าอันเกิดจาก 3 ประเด็นหลักไว้แก่

(1) ความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการผลิต (Manufacturing Defects) โดยผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผลิตสินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ยกเว้นในเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถป้องกันได้ แม้ผู้ผลิตจะได้อาศัยความระมัดระวังเต็มที่แล้ว ตามหลักการหลบเลี่ยง (Escapee)

(2) การชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบ (Design Defects) ซึ่งผู้ออกแบบมิได้ใช้ความระมัดระวังในการออกแบบสินค้าอย่างเพียงพอ ให้สินค้ามีลักษณะที่ปลอดภัยเหมาะสมแก่การบริโภค

(3) การบกพร่องในการให้คำเตือนและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Failure to Warn and Development Risks) กำหนดว่า การเตือนและหน้าที่ต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงภัยในสินค้าใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทและความน่าจะเป็นอันตรายของสินค้านั้นๆ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายมีหน้าที่ดังกล่าว และอยู่ในฐานะที่จะทำหน้าที่เพราะรู้ข้อมูลและติดตามข้อมูลได้ดีกว่าผู้บริโภค

แม้ศาลจะได้วางแนวทางในการพิจารณาเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายก็ยังคงมีความเสี่ยงจากการพิจารณาความรับผิดชอบของจำเลยอยู่ในบางกรณี เช่น หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาท ก็ถือเป็นเหตุลดพ้นความรับผิดชอบของจำเลยได้ และข้อจำกัดประการสำคัญคือ ผู้เสียหายยังมีภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า โดยผู้ผลิตต้องพิสูจน์หักล้างว่าการผลิตได้กระทำไปด้วยความระมัดระวัง โดยไม่มีความผิดปกติเกิดขึ้น ยกเว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติความรับผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้หลัก Strict Liability มาใช้บังคับ

ค.ศ. 1989 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ตรากฎหมาย Product Liability Act 1989 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 1990 โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเลือกใช้สิทธิฟ้องคดีละเมิดตามกฎหมายที่อยู่เดิมหรือตามกฎหมายฉบับนี้

Product Liability Act 1989 ให้ความคุ้มครองต่อสินค้าสังหาริมทรัพย์ โดยยกเว้นไม่รวมสินค้าเกษตร แต่หลังจากที่มีปัญหาเรื่องวัวบ้าขึ้น ฝ่ายนิติบัญญัติของสหภาพยุโรปได้ทำการแก้ไขกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกรรมกลับคืนมาอีกครั้ง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำโดยการยกเลิกข้อยกเว้นที่ว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่อยู่ในกรอบของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกรรมอยู่ในข้อบังคับของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ซึ่งเยอรมันเองก็ได้ทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของตนเองเช่นกัน โดยการยกเลิกมาตรา 2 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติแก้ไขกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากสินค้าไม่ปลอดภัยฉบับวันที่ 2 พฤศจิกายน 2000 การยกเลิกดังกล่าวทำให้จุดแบ่งแยกที่ยู่ยากระหว่างสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรโดยแท้ (Urproduktion) กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่นำมาแปรรูปในขั้นแรกหมดไป

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

การเยียวยาความเสียหายจากสินค้าขายตรงของประเทศไทยนั้น จำต้องทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอันตราย เพื่อหามาตรการทางกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจะพิจารณาได้ดังนี้

3.2.1 ความหมายของความเสียหาย

ความเสียหาย หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

ความเสียหายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product) หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ความเสียหายต่อจิตใจ หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน¹⁰ ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องทรัพย์สินที่ขายมีความเสื่อมเสียในเนื้อหาผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สิน ซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องและความสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สิน เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่า กรณีความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติ เพราะมีความเสื่อมเสียแฝงอยู่

ปัจจุบันเทคโนโลยีจะเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของชาวโลกาภิวัตน์ไปแล้วและด้วยความสะดวกสบายนี้เอง จึงทำให้บริษัทผู้ผลิตสินค้าต่างหากกลยุทธ์ ผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการออกมาให้เห็นกันอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งไหนที่เอื้ออำนวยความสะดวกสบายให้กับเรามากสิ่งนั้นก็ย่อมจะมีพิษภัยตามมาด้วยเช่นกัน เช่น โทรศัพท์มือถือซึ่งในต่างประเทศมีรายงานทางผลวิทยาศาสตร์และการวิจัย ออกมาอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้โทรศัพท์มือถือเนื่องจากโทรศัพท์มือถือสามารถแผ่รังสีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกมาได้และเป็นรังสีชนิดเดียวกับเตาไมโครเวฟ ซึ่งเป็นคลื่นความร้อนทำลายเซลล์ดีหลายชนิด เพียงแต่มีปริมาณรังสีที่น้อยกว่าเตา

¹⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

ไมโครเวฟเท่านั้น ผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า ริงส์ไมโครเวฟสามารถทำลายเซลล์ประสาทและเซลล์ตัวอ่อน ที่อยู่ในครรภ์มารดาทำให้เป็นโรคต่อกระดูก เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของโลหิต และยังเป็นสาเหตุของความอ่อนแอในระบบภูมิคุ้มกันอีกด้วย

จากปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนี้ ไซว่าจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในขณะเดียวกัน มันยังก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ผู้ใช้สินค้าขายตรงเหล่านี้ด้วยเพราะความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนี้เองที่ทำให้การศึกษาวิจัย เกี่ยวกับอันตรายหรือผลกระทบของสินค้าขายตรง แต่ผลกระทบทางด้านลบของสินค้าขายตรงก็ยังไม่กระจ่างชัดนัก ซึ่งพอจะสรุปปัญหาที่เกี่ยวกับสินค้าขายตรงในปัจจุบัน ได้แก่

3.2.2 ประเภทค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

เดิมเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันมีสาเหตุมาจากสินค้าชำรุดบกพร่องนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ สำหรับการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งเกิดความเสียหายขึ้นจึงได้นำกฎหมายทางสัญญาหรือทางละเมิดมาเป็นหลักในการฟ้องร้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญานั้น ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าจะต้องเป็นคู่สัญญากันเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์ฟ้องร้องและเรียกร้องให้รับผิดชอบได้ ตามหลัก Privity of Contract ซึ่งหลักนี้แต่เดิมใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ที่มีพื้นฐานจากหลักปัจเจกชนนิยมและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีอิสระที่จะตกลงหรือมีนิติสัมพันธ์อย่างใดก็ได้ กฎหมายจึงให้สิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ดังนั้นเมื่อทำสัญญาอย่างใดไว้ก็ต้องบังคับให้เป็นไปตามสัญญา ซึ่งในปัจจุบันหลักนี้ไม่สามารถให้คุ้มครอง ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรม เนื่องจากสินค้าในปัจจุบันได้มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงใช้ในการผลิตสินค้า ทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่สามารถตรวจพบความเสียหายของสินค้านั้นได้ ซึ่งต่อมาเมื่อการผลิตสินค้าเปลี่ยนไปเป็นเชิงอุตสาหกรรมสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจำหน่ายนั้นได้ส่งขายเปลี่ยนมือกันเป็นทอดๆ มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ที่เป็คู่สัญญากับผู้บริโภคมักจะเป็นพ่อค้าปลีกซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและมีกำลังทรัพย์น้อย ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเหมาะสมหลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถช่วย ผู้ซื้อให้พ้นจากความเสียหายในการบริโภคได้แนวคิดทางกฎหมายจึงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat Venditor) กล่าวคือ ผู้ขายมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชนว่าสินค้าที่ตนผลิตและนำมาจำหน่ายนั้นปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค หลัก Privity Contract ที่ว่าโจทก์ต้องเป็นคู่สัญญากับจำเลยเท่านั้นจึงจะเรียกร้องให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้นั้น ได้คลี่คลายลงโดยศาลตีความขยายหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาและละเมิดเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มากขึ้น กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบตามสัญญา

ศาลได้นำหลักคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือหลักคำรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) มาวินิจฉัยแก่การตัดสินคดีด้วย

กรณีความรับผิดทางละเมิดนั้น มักจะเป็นการฟ้องให้รับผิดอันเนื่องมาจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่ในหลักนี้ก็มิมีข้อจำกัดในความรับผิดคือ เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตมีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลการผลิตทั้งหมดอยู่กับผู้ผลิต อีกทั้งระบบการตลาดที่สินค้าเปลี่ยนมือไปเป็นทอดๆ กว่าสินค้าจะมาอยู่ในมือของผู้บริโภคก็ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะตรวจพบความเสียหายและไม่อาจทราบข้อมูลของผู้ผลิตได้จึงทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ศาลในหลายประเทศจึงได้นำหลักที่ว่าเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาใช้โดยผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่จำเลยโดยจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ และความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากสินค้าของตน

ในทางละเมิดค่าเสียหายแบ่งตามความมุ่งหมาย¹¹ เป็น 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน กับค่าเสียหายแบบลงโทษ ดังรายละเอียดดังนี้

1) ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) นั้นเป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏแก่ศาล ทั้งนี้ผู้ที่ทำละเมิดต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะถูกระทำละเมิดให้ใกล้เคียงมากที่สุด ซึ่งค่าเสียหายนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

(1.1) ค่าเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (Pecuniary Damages หรือ Compensatory Damages) เช่น ค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่าปลงศพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายดังกล่าวนี้เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินและเป็นตัวเงินทั้งสิ้น

(1.2) ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (Non-Pecuniary Damages หรือ Aggravated Damages) เป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง เป็นความเสียหายทางกายภาพ หรือทรัพย์สิน ซึ่งการชดใช้ค่าเสียหายจะวางหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวไม่ได้ เพราะต้องดูข้อเท็จจริงแวดล้อมในแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของพฤติกรรม ซึ่งความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินนี้สามารถแยกเป็น 2 กรณีได้แก่ กรณีละเมิดต่อร่างกายอนามัย ชื่อเสียง และเสรีภาพ ความเสียหายอย่างอื่นอันไม่ใช่ตัวเงินได้แก่ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและตกใจซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้ศาลได้ตัดสินให้ค่าชดใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล

2) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องให้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติกรรมของการกระทำละเมิดโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดเพื่อ

¹¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526). “ละเมิดของผู้ครอบครองอาคาร (ตอนจบ)”. *วารสารอัยการ*. 65. หน้า 28.

ปรามมิให้ทำละเมิดดังกล่าวอีกและขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นกันอีก กรณีนี้โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหาย เพราะศาลจะพิจารณากำหนดให้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งละเมิด ตลอดจนทางเศรษฐกิจของจำเลย

การกำหนดค่าสินไหมทดแทน ได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดว่าจะให้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล ซึ่งการที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายนั้นมีหลักเกณฑ์ 2 ประการ กล่าวคือ ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำนั้นหรือไม่ และความเสียหายที่ได้รับนั้นมีจำนวนเท่าใด ซึ่งพิเคราะห์ได้ว่า ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย เช่น กรณีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน ก็ต้องทำให้ทรัพย์สินกลับคืนมาสู่สภาพเดิม แต่ถ้าไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ก็ต้องชดใช้เป็นราคาทรัพย์สิน ส่วนจำนวนค่าเสียหายเท่าใดจึงจะคุ้มกับความเสียหายนั้นต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนในความเสียหายต่อร่างกายนั้นย่อมไม่สามารถตีค่าความเสียหายเป็นจำนวนเงินได้ การพิจารณาของศาลนั้นพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำและความเสียหายที่ได้รับ ดังนั้นการที่จะกำหนดจำนวนเงินเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องชดใช้เป็นจำนวนเท่าใดนั้นไม่อาจกำหนดได้ เพราะจะทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถรับการเยียวยาความเสียหายที่เป็นธรรมได้

ดังนั้น หลักความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีแนวคิดพื้นฐานมาจากความรับผิดชอบทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด โดยกำหนดความรับผิดเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดทั้งสองประการ และนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ เพื่อกำหนดภาระพิสูจน์ของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายว่าไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออีกต่อไป โดยผลลัพท์ภาระพิสูจน์ไปให้แก่จำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ

3.2.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายได้นั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1) ผู้เสียหาย

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ขายจากความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นความรับผิดในทางสัญญา คู่สัญญามีนิติสัมพันธ์กันในทางสัญญา และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สินค้าที่ได้ทำสัญญาตกลงกันไว้ คู่สัญญาย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งกรณีนี้ผู้ขายรับผิดชอบผู้ซื้อสินค้าจากตนเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดทางสัญญากับบุคคลอื่น แม้ว่าบุคคลอื่นจะได้รับความเสียหายจากสินค้าก็ตาม เว้นแต่จะทำได้ทำสัญญาจึงมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้เสียหายไม่อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่าง

เป็นกรรม ส่วนในกรณีละเมิดนั้นผู้เสียหายก็ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้เนื่องจากข้อมูลการผลิตอยู่ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการทำให้ยากแก่การพิสูจน์ ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม

2) บุคคลภายนอก

บุคคลภายนอก (Bystander) ตามกฎหมายต่างประเทศ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้าแต่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากสินค้า ซึ่งบุคคลภายนอก (Bystander) ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าแต่อย่างใด ดังนั้นจึงไม่อาจนำหลักการรับประกัน (Warranty) มาใช้กรณีนี้ได้ ซึ่งแต่เดิมบุคคลที่เรียกร้องค่าเสียหายได้นั้นจะต้องเป็นผู้ใช้หรือผู้บริโภคเท่านั้น ซึ่งหลังจากที่ได้มีการจัดทำ The Restatement ออกมาในปี 1965 แล้ว ศาลต่างๆจึงได้รับความรับผิดชอบเด็ดขาดมาคุ้มครองบุคคลภายนอก (Bystander) ผู้ซึ่งคาดเห็นตามควรว่าจะได้รับความเสียหายด้วย ดังนั้นหากบุคคลภายนอก (Bystander) ได้รับความเสียหายจากสินค้า บุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายได้

ประเทศส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าให้ผู้ผลิต (Producer) เป็นผู้รับผิดชอบ เพราะผู้ผลิตนั้นสามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุดแต่ทั้งนี้ก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันว่านอกจากผู้ผลิตแล้ว บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้านั้นควรจะต้องรับผิดชอบด้วยหรือไม่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกฎหมายของประเทศต่างๆ ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายสินค้าด้วย จึงสรุปได้ว่า

(1) ผู้ผลิตสินค้าที่แท้จริง (Manufacturer) ได้แก่ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบและผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า

(2) ผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ได้แก่บุคคลที่แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าโดยระบุชื่อ เครื่องหมายการค้าไว้บนสินค้าที่จำหน่าย เพราะในการเรียกร้องให้บุคคลใดรับผิดชอบจะต้องกำหนดตัวผู้รับผิดชอบ ดังนั้นการกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การพิจารณาจากสิ่งบ่งชี้หรือเครื่องหมายการค้า

(3) ผู้นำเข้า (Importer) ได้แก่ ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อจำหน่าย หรือให้เช่า เหตุที่กำหนดให้ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบ เพราะผู้นำเข้าสร้างความเสี่ยงด้วยการนำสินค้าเข้ามายังประเทศและทำให้เกิดความเสียหายขึ้น เพื่อเป็นมาตรการให้ผู้นำเข้าใช้ความระมัดระวังตรวจสอบสินค้าที่ตนนำเข้า

(4) ผู้ขาย (Supplier) ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้

ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 ซึ่งกำหนดให้ “ผู้ประกอบการ” เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งตามความในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกับผู้ผลิตตามความหมายของกฎหมายต่างประเทศ และได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างการผลิตต้องรับผิดชอบด้วย เพราะถือว่ารู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าอันไม่ปลอดภัยนั้นด้วย

3.2.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิธีการคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าขายตรง กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าขายตรง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยแยกพิจารณา ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องเอกเทศสัญญาว่าด้วยซื้อขาย

สัญญาซื้อขาย เป็นเอกเทศสัญญา เมื่อเป็นนิติกรรมหรือสัญญาแล้วย่อมสมบูรณ์มีผลบังคับใช้ได้หากไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่พ้นวิสัยและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

ซื้อขาย คือ สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงซื้อขายสินค้าทุกประเภทรวมกัน แม้จะพบว่าสัญญาซื้อขายจะแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด สัญญาจะซื้อจะขาย หรือสัญญาซื้อขายเฉพาะอย่างซึ่งสัญญาซื้อขายมีลักษณะดังนี้

(1) สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาต่างตอบแทน คือมีคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในสัญญาอยู่สองฝ่าย กล่าวคือฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ขาย” และอีกฝ่ายเรียกว่า “ผู้ซื้อ” มาตกลงทำสัญญากัน

(2) สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่ฝ่ายผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ซื้อขายกันให้แก่ผู้ซื้อ

(3) ในสัญญาซื้อขายนั้น ผู้ขายมีหน้าที่ผูกพันตนที่โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกัน ไปให้แก่ผู้ซื้อ สัญญาซื้อขาย เป็นสัญญาที่ผู้ซื้อตกลงจะใช้ทรัพย์สินให้แก่ผู้ขาย¹² ซึ่งหน้าที่ของผู้ซื้อ คือการจ่ายค่าราคาทรัพย์สินตามที่ได้ตกลงไว้กับผู้ขายซึ่งโทรศัพท์มือถือ ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์และสัญญาซื้อขายมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทนคือทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างมี

¹² สารทิ อารีย์. (2547). *ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีโทรศัพท์มือถือ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 52-53.

หน้าที่ปฏิบัติตามสัญญา โดยฝ่ายผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบโทรศัพท์มือถือให้แก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาให้แก่ผู้ขาย

1) การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน “กรรมสิทธิ์” หมายถึง สิทธิเหนือทรัพย์สิน ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยอ้อมมีสิทธิจะบังคับเอาแก่ตัวทรัพย์สินนั้น ได้โดยตรงในฐานะเจ้าของซึ่งตามมาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินกับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่นผู้ไม่มีสิทธิจะยึดไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” และกรรมสิทธิ์นั้นถือว่าเป็นทรัพย์สินที่สามารถใช้ยื่นบุคคลทั่วไปได้ ซึ่งการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามหลักซื้อขายเสร็จเด็ดขาดย่อมถือเป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขาย ซึ่งตามมาตรา 458 บัญญัติ “กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายนั้น ย่อมโอนไปตั้งแต่ขณะเมื่อได้เข้าทำสัญญากัน” เป็นการโอนกรรมสิทธิ์ตามสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดซึ่งกรรมสิทธิ์ในสินค้าขายตรงได้โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อนับแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญากันและกรณีซื้อขายสินค้าขายตรง เมื่อคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน เกิดเป็นสัญญาซื้อขายขึ้น ผู้ซื้อมีหน้าที่ชำระราคาให้แก่ผู้ขาย และผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ และการซื้อขายสินค้าขายตรงเป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ กฎหมายมิได้บังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถทำสัญญาซื้อขายกันได้เช่นเดียวกับสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ทั่วไป

1) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ขาย สัญญาซื้อขายเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักทั่วไปโดยผู้ขายต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายในขณะที่เข้าทำสัญญา และเมื่อเกิดเป็นสัญญาซื้อขายแล้วต่างฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อกำหนดในสัญญา ซึ่งหน้าที่ของผู้ขายมีหน้าที่ 2 ประการ คือ

2.1 หน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย มาตรา 461 บัญญัติว่า “ผู้ขายจำต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งขายให้แก่ผู้ซื้อ” เพราะเป็นหน้าที่โดยชัดแจ้งตามกฎหมายระบุไว้ให้ผู้ขายปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้ขายต้องส่งทรัพย์สินที่ขายนั้นไปให้ถึงมือผู้ซื้อ ดังนั้นหากเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาด ถ้าไม่ได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย

2.2 หน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง คำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” หมายถึง การที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้ตามปกติ ตามวิสัยของการใช้ทรัพย์สินหรือตามข้อกำหนดในสัญญา กล่าวคือ จะต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั้น โดยเนื่องมาจากหลักทั่วไปในการทำสัญญาที่ว่าผู้

เป็นฝ่ายเสนอในสัญญาต้องกระทำการ โดยสุจริตจึงเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายนั้น

ดังนั้นผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติประโยชน์ที่มุ่งหมาย โดยสัญญาที่ดีท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ ความที่กล่าวมาในมาตรานี้อยู่ไม่ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ความชำรุดบกพร่องมีอยู่ ตามมาตรา 472 ส่วนในเรื่องความรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้น กล่าวได้ว่า ถ้าเพียงแต่ทรัพย์สินชำรุดบกพร่องเท่านั้น หากทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบไปไม่หากแต่ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องเท่านั้น หากทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบไปไม่ หากแต่ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องต่อทรัพย์สินที่ขายนั้นก็ต่อเมื่อความชำรุดบกพร่องนั้นต้องถึงขนาดที่ทำให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญา และในเรื่องความรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายมีความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องอาศัยว่าผู้ขายนั้นจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องก็ตามแต่ความชำรุดบกพร่องนี้จะต้องเกิดขึ้นก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเกิดขึ้นในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายกัน โดยที่ผู้ซื้อไม่รู้ถึงความบกพร่องนั้น ซึ่งถ้าความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นหลังจากที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของผู้ซื้อแล้ว ต้องพิจารณาเรื่องการรับบาปเคราะห์ตามมาตรา 370 ส่วนความรับผิดชอบในความบกพร่องอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งหมายจะใช้เป็นปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญานี้ แม้ไม่มีข้อตกลงกันไว้ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบในผลของกฎหมาย เว้นแต่จะได้มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นหรือตกลงกันไว้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบ หลักยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขายได้แบ่งออกเป็น 2 ประการคือ

(1) ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมาย มาตรา 473 บัญญัติว่าผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน
- ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลา

ส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

- ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

ก) ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามสัญญา เนื่องจากบทบัญญัติความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องนั้น มิใช่บทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ฉะนั้นคู่สัญญาจึงอาจตกลงกันอย่างล่วงหน้าว่าผู้ขายไม่ขอรับผิดชอบใดๆ เลยก็ได้โดยข้อตกลงเช่นว่านี้ไม่ถือ

ว่าเป็นโมฆะ นอกจากนี้มาตรา 483 ยังบัญญัติไว้ว่า “คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิก็ได้”

3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ซื้อ จะเกิดขึ้นเมื่อคู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญาหรือเรียกว่าเกิดสัญญาซื้อขายขึ้นแล้ว ผู้ซื้อ มีหน้าที่ต้องรับมอบทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายและต้องมีหน้าที่ในการชำระราคา รวมทั้งยังมีสิทธิยึดหน่วงราคาอีกด้วย ซึ่งอธิบายได้ 3 ประการดังนี้

ก) หน้าที่ต้องรับมอบทรัพย์สิน มาตรา 486 บัญญัติไว้คู่กับ มาตรา 461 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย การส่งมอบและการรับมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายจึงเป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้นพร้อมกันคือเมื่อผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินอันเป็นกรณีที่ถูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ ผู้ซื้อซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะไม่รับมอบโดยปราศจากมูลเหตุจะอ้างกฎหมายได้ ผู้ซื้อย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดและรับผิดชอบจากการไม่ชำระหนี้ก็เป็นอันปลดเปลื้องไปนับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้ ดังนั้น ผู้ซื้อย่อมมีหน้าที่ต้องรับมอบทรัพย์สินที่ตนได้ซื้อ มิฉะนั้นย่อมถือได้ว่าผู้ซื้อผิดสัญญา อาจทำให้ต้องรับผิดชอบต่อผู้ขายในบางประการ การที่ผู้ซื้อมิสิทธิบอกปิดไม่ยอมรับมอบ เช่น ในกรณีที่ทรัพย์สินส่งมอบไม่ตรงตามสัญญา ทรัพย์สินขาดหรือต่ำกว่าจำนวน การส่งมอบทรัพย์สินผิดสถานที่ที่ได้ตกลงกัน หรือทรัพย์สินซื้อขายมีสิ่งทีควรระวังสำหรับผู้ซื้อ ได้แก่ ในกรณีที่ผู้ซื้อได้รับมอบเอาทรัพย์สินโดยไม่คิดเงินแล้วจะทำให้ผู้ขายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องที่เห็นประจักษ์ แต่ถ้าผู้ซื้อไม่ยอมรับเอาทรัพย์สินที่ส่งมอบโดยไม่มีมูลหรือเหตุผลอันจะอ้างกฎหมายได้แล้ว ย่อมถือได้ว่าผู้ซื้อผิดสัญญา ผู้ขายย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญา เรียกค่าสินไหมทดแทน ถ้าผู้ซื้อได้รับมอบภายหลังผู้ขายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนในการที่ตนต้องดูแลรักษาทรัพย์สินในระหว่างที่รอการส่งมอบ

ข) หน้าที่ต้องชำระราคา มาตรา 45 นั้นถือว่าราคาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะถือได้ว่าเข้าลักษณะสัญญาซื้อขายและเมื่อผู้ซื้อได้ตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้ขายด้วยจึงถือเป็นสัญญาซื้อขาย ถ้าได้ตกลงว่าจะใช้ราคาก็เป็นสัญญาซื้อขายแล้ว ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ ผู้ซื้อต้องชำระราคาภายหลังจากสัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้วสินค้ายขายตรงจัดว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ทั่วไป ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติให้ต้องทำตามแบบ ฉะนั้นการซื้อขายสินค้ายขายตรงจึงกระทำกันได้โดยง่ายเพียงแต่บุคคลสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ขาย และฝ่ายผู้ซื้อที่มีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติต่อกัน ไว้อย่างชัดเจนและไม่มีการขุ่นข้องหมองใจ แต่ผู้บริโภคนำสินค้ายขายตรงในประเทศไทยกับประสบปัญหาในเรื่องข้อสัญญาทั้งในการซื้อขายและในเรื่องของความรับผิดชอบของผู้ขายต่อปัญหาความชำรุดบกพร่องของสินค้ายขายตรง

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2522 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2531 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535 การคุ้มครองผู้บริโภคจากการเลือกซื้อสินค้า และทำให้ผู้บริโภคได้รับ

ความปลอดภัยจากการใช้สินค้า มาตรฐานสินค้าจึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมา โดยศึกษาถึงรายละเอียดดังนี้

1) ลักษณะสำคัญของกฎหมาย การที่ประเทศไทยได้พัฒนาอุตสาหกรรมให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงปรากฏมีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลายชนิดที่ผลิตขึ้นได้ภายในประเทศโดยไม่ต้องสั่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามา ถึงแม้ว่าจะผลิตสินค้าได้หลายประเภทและมีจำนวนมากขึ้น แต่ประเทศไทยก็ยังมิได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ผลิตขึ้นมาให้มีความเหมาะสม และมีการผลิตสินค้าประเภทและมีจำนวนมากขึ้นหลายราย ทำให้มีการแข่งขันลดราคาโดยทำให้คุณภาพต่ำลงเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความนิยมเชื่อถือ นอกจากนี้ยังอาจเกิดอันตรายแก่ประชาชนและก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ ควรที่จะได้มีการกำหนดควบคุมเกี่ยวกับมาตรฐานของต่างประเทศและเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สินค้า ประกอบกับเรื่องการโอนใบอนุญาตมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจึงจะโอนได้ ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้า และในกรณีที่มีการโอนโรงงานผลิตสินค้าที่อยู่ในมาตรฐานบังคับผู้รับโอนโรงงานไม่สามารถผลิตสินค้าในระหว่างที่คณะกรรมการพิจารณาคำขอโอนใบอนุญาตได้ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับความเดือดร้อนและเสียหายเพราะไม่สามารถผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้ผู้รับโอนใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานสามารถประกอบกิจการผลิตสินค้าได้ต่อเนื่องไม่หยุดชะงักเกิดความคล่องตัว และรวดเร็วเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมจึงได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการโอนใบอนุญาตมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเสียใหม่¹³ ขอบเขตการให้ความคุ้มครองสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้กำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานบังคับ หมายถึง การกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางประเภทที่ผลิตขึ้นว่าจะต้องมีมาตรฐานของรายละเอียด ส่วนประกอบต่าง ๆ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ¹⁴ โดยให้ประชาชนมีความระมัดระวังในการเลือกซื้อและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายบังคับว่าต้องเป็นไปตามมาตรฐานและผ่านกาตรวจสอบจากสำนักงานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและทรัพย์สิน¹⁵

¹³ หมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2535.

¹⁴ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 มาตรา 17.

¹⁵ สุชาติรี วรวงศ์. (2543). *กฎหมายอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ. หน้า 116.

1.2 มาตรฐานธรรมดา หมายถึง การกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่างๆไว้ เพื่อให้ผู้ผลิตได้พยายามที่จะผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้ เป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้ จะได้มีสินค้าที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพดีและมีความปลอดภัยในการใช้ประโยชน์ต่อผู้บริโภคทั้งหลาย แต่การผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อให้ เป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้นั้นอาจจะต้องลงทุนมากกว่า เสียค่าใช้จ่ายมากกว่า เมื่อต้นทุนสูงราคาจำหน่ายก็ต้องสูงไปตามด้วย ผู้บริโภคที่จะสามารถซื้อได้ก็จะเป็นบุคคลใน ระดับหนึ่งที่มีความสามารถพอจะซื้อได้เท่านั้น ถ้าจะบังคับให้ผู้ผลิตทุกคนผลิต ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ราคาที่จำหน่ายก็ต้องสูงตามราคาต้นทุน ซึ่งจะ ก่อความเดือดร้อนและความเสียหายต่อผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นหากมิได้บังคับว่า จะต้องผลิตให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทุกอย่าง แต่ถ้าผู้ใดทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ตาม มาตรฐานที่กำหนดไว้ถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทุกประการโดยผ่านการตรวจสอบของ พนักงานเจ้าหน้าที่และได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ก็จะสามารถมีสิทธิที่จะแสดง ตราเครื่องหมายตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไว้บน ผลิตภัณฑ์นั้นๆ ได้ตามที่รับอนุญาต¹⁶

หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขึ้น ในกระทรวงอุตสาหกรรม โดยที่สำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจะมีฐานะเป็นกรมหนึ่งของกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำหน้าที่เป็น สถาบันมาตรฐานของประเทศไทยที่รับผิดชอบการดำเนินงานทางด้านมาตรฐานของประเทศไทย โดยจะเริ่มจากที่จะได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2522 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความนิยมเชื่อถือแก่ผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ประเทศด้วยการ ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการซื้อขาย เพื่อจัดปัญหาในการซื้อขาย และขจัดปัญหาอุปสรรคทางการค้าต่างๆ เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดทรัพยากรและประหยัดค่าใช้จ่ายทั้งในด้านการใช้งานและ การผลิต เพื่อเป็นสื่อเชื่อมโยงในอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำให้โรงงานต่างๆ สามารถ นำมาใช้ร่วมกันและประสานกันได้พอดี

การขออนุญาตเกี่ยวกับการทำและการนำเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ต้องเป็นไปตาม มาตรฐาน โดยวิธีการขออนุญาตมีดังต่อไปนี้

¹⁶ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 มาตรา 3.

(1) การขออนุญาตทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานผู้ที่มีความประสงค์จะทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานจะต้องยื่นคำขอใบอนุญาตทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นตามแบบ (ม.อ.3) ต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมพร้อมทั้งสำเนาและหลักฐานต่างๆ ที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

(2) การขออนุญาตนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานเข้ามาจำหน่ายในราชอาณาจักร ผู้ที่ประสงค์จะนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานเข้ามาเพื่อจำหน่ายในราชอาณาจักรจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นเข้ามาเพื่อจำหน่ายในราชอาณาจักรตามแบบที่ทางราชการกำหนด (ม.อ.5) โดยยื่นต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม พร้อมทั้งส่งมอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือภาพหรือคำชี้แจงแสดงลักษณะโดยละเอียด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอแล้วก็จะดำเนินการตรวจสอบพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆ แล้วนำเสนอต่อประธานคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตให้นำผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวเข้ามาจำหน่ายในราชอาณาจักรได้ต่อไป¹⁷ ซึ่งจากกฎหมายฉบับนี้สามารถนำไปใช้กับการคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าขายตรง โดยกำหนดให้เป็นสินค้าที่มีมาตรฐานได้ในระดับหนึ่ง

พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 สินค้าที่ได้ผลิตและจำหน่ายในประเทศไทย หากปล่อยให้ผู้ประกอบธุรกิจมีอิสระในการกำหนดราคาสินค้า ก็จะทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้อิสระแต่ก็มีสินค้าบางประเภทที่รัฐเข้าไปกำหนดราคาสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมในการเลือกซื้อสินค้าจึงได้มีการตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) สาระสำคัญของกฎหมาย คือ เป็นกฎหมายที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่กรมการค้าภายในของกระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมราคาสินค้า และบริการให้เป็นธรรมเพื่อให้ผู้บริโภคได้มีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการในราคาที่เหมาะสม เพราะถ้าปล่อยให้สินค้าเป็นไปตามกลไกของตลาดในบางครั้งผู้ขายจะไม่มีกำหนดราคาของสินค้าไว้ตายตัวอาจจะขึ้นบ้างลงบ้าง และมีการเลือกปฏิบัติที่ว่าขายให้บุคคลที่ตนสนิทหรือคุ้นเคยด้วยในราคาที่ถูกลงกว่าหรือได้ตกลงราคากันในตลาดเพื่อให้สินค้าในตลาดนั้นมีราคาเท่ากันทั้งหมดจนทำให้ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกสินค้าในตลาดได้ กฎหมายฉบับนี้จึงได้มีมาตรการในการที่จะกำหนดราคาสินค้าต่างๆ

(2) ขอบเขตของการให้ความคุ้มครอง พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมราคาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องดังนี้

¹⁷ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. พ.ศ. 2511. มาตรา 1.

(2.1) เพื่อป้องกันการกำหนดราคาซื้อ ราคาจำหน่ายหรือการกำหนดเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม ให้คณะกรรมการกำหนดราคาสินค้าด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดให้สินค้าหรือบริการใดเป็นสินค้าหรือบริการควบคุมได้¹⁸

(2.2) เมื่อได้มีการกำหนดราคาสินค้า หรือบริการควบคุมแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดราคาซื้อหรือราคาจำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุมให้ผู้ซื้อซื้อในราคาไม่ต่ำกว่าราคาที่กำหนด หรือให้ผู้จำหน่ายในราคาไม่สูงกว่าที่กำหนดหรือตรึงราคาใดราคาหนึ่ง¹⁹

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัตินี้ได้แยกการให้คุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

1) การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านโฆษณาถือว่าเป็นมาตรการให้การคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าขายตรงในขั้นตอนก่อนการทำสัญญานั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การดำเนินงานให้การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณาในการดำเนินงานให้การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยมีคณะกรรมการเฉพาะเรื่องคือ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

ก) หน้าที่ในการควบคุมดูแลโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ยังมิได้ถูกควบคุมการโฆษณาโดยกฎหมายอื่น ซึ่งการโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข) การป้องกันหรือระงับยับยั้งความเสียหายหรืออันตราย คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีหน้าที่ป้องกันหรือยับยั้งความเสียหายหรืออันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค เนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือบริการบางประการเป็นการลวงหน้า โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้น

ค) หน้าที่ในการตรวจข้อความโฆษณา คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีหน้าที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจขอให้พิจารณาให้ความเห็นก่อนทำการโฆษณา โดยการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา

¹⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 24.

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 29.

2) คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา โดยคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เฉพาะเรื่องที่ยังมิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ดังนี้

ก) กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจโฆษณาใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม โดยถ้าข้อความดังกล่าวเป็นข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความเป็นจริงหรือเป็นข้อความที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการโฆษณาแก้ไขข้อความ หรือวิธีการในการโฆษณา ห้ามการใช้โฆษณาข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา หรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา และให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนด²⁰ และถ้าข้อความดังกล่าวเป็นข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำความผิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ หรือเป็นข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งในทำนองเดียวกันข้อ 1 (ก) หรือเสนอความเห็น เพื่อให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดการโฆษณา ดังกล่าว

ข) ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจโฆษณาใช้วิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภคตามที่กำหนดในกระทรวง คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งในทำนองเดียวกันกับข้อแรกหรือเสนอความเห็น เพื่อให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีกับผู้กระทำโฆษณาได้

ค) ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา เห็นว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และคณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้กำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำ หรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตรายตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันสำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาสำหรับสินค้านั้น ห้ามการโฆษณาสินค้านั้น ซึ่งในการออกคำสั่งจำกัดใช้สื่อโฆษณาและห้ามการโฆษณาสินค้านั้นให้นำมาใช้บังคับก่อนนโยบายทางสังคม ศีลธรรมหรือวัฒนธรรมของชาติด้วย²¹

ง) ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา เห็นว่าสินค้าหรือบริการใดผู้บริโภคจำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพฐานะ และรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับการ

²⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22.

²¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 24.

ประกอบธุรกิจ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้นต้องให้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา กำหนดไว้²²

จ) ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าข้อความในการโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณาใด สมควรแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าข้อความนั้นเป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการโฆษณา คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา มีอำนาจกำหนดให้การโฆษณา โดยทางสื่อโฆษณานั้นต้องมีถ้อยคำชี้แจง กำกับให้ประชาชนทราบว่าข้อความดังกล่าวเป็นการโฆษณาได้ และคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดต้องปฏิบัติด้วยก็ได้²³

ฉ) ผู้ประกอบกิจการผู้ใดสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ผู้ประกอบธุรกิจนั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนทำการโฆษณาได้ ในกรณีนี้ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาให้ความชอบแล้ว²⁴

2 การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก

1) ความหมายของคำว่า “ฉลาก” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดให้หมายถึง รูป รอยประดิษฐ์ กระดาษหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบสินค้าป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า

2) คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก คือ มีอำนาจกำหนดสินค้าว่าเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก และกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขการจัดทำฉลากสินค้าที่ควบคุมมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจแก้ไขฉลากที่ไม่ถูกต้องหรือเลิกใช้ฉลากที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นว่าฉลากของผู้ประกอบธุรกิจมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืน มีอำนาจที่จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

²² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 25.

²³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 26.

²⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 29.

และมีอำนาจออกคำสั่งแต่กับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว คณะกรรมการว่าด้วยฉลากยังมีอำนาจออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่ควบคุมในเรื่องฉลาก เช่น กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง เป็นต้น

ข) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่ควบคุมฉลาก
ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่ควบคุมฉลาก มีใจความว่าการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคส่วนใหญ่มักเลือกสินค้าโดยพิจารณาจากยี่ห้อ สี สัน รูปแบบหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อของสินค้าเป็นหลัก จึงทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐานและไม่สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพของสินค้าหรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้งาน ดังนั้นการเลือกซื้อสินค้าให้ได้สินค้าตามที่ผู้บริโภคต้องการ

ค) การดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย เป็นการคุ้มครองพิเศษนอกเหนือจากการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 ยังให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย คือ ให้อำนาจที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าให้อำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นและถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายในเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ให้อำนาจสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นการชั่วคราว และโทษตามมาตรา 56 ถ้าผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36 นี้ ผู้ประกอบธุรกิจนั้นต้องระวางโทษตามมาตรา 56 คือ จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ประกอบการนั้น เป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ต้องระวางโทษหนักขึ้น คือ จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาเนื่องจากได้มีผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ กรณีการซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ได้จัดทำสัญญาสำเร็จรูปโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้จัดทำสัญญาฉบับมาตรฐานขึ้นและได้แจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจทราบแล้ว แต่ผู้ประกอบการไม่นำแบบสัญญาดังกล่าวมาใช้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่อาจบังคับได้ เพราะเป็นเสรีภาพของบุคคลตามหลักแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา ซึ่งยึดถือหลักแห่ง

ความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา และหลักแห่งเสรีภาพในการทำสัญญาโดยเคร่งครัด คือเมื่อ คู่กรณีได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญากัน โดยชอบด้วยกฎหมาย และด้วยความสมัครใจแล้ว คู่กรณีจะต้องผูกพันและต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด แม้ว่าผลของสัญญานั้นจะทำให้ฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า บุคคลไม่มีความเสมอภาคและไม่มีความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้บริโศกยอมไม่อยู่ในฐานะที่มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกับผู้ประกอบธุรกิจ ไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้ผู้บริโศกถูกเอารัดเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 กำหนดสิทธิของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น คือ “สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา” และกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาขึ้น

ตามกฎหมายออกเทศสัญญาว่าด้วยการซื้อขายนั้น ได้กำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือตามปกติประเพณีทำหนังสือ ดังนั้น คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจประเภทการให้บริการโทรศัพท์มือถือเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญาให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเป็นองค์กรของฝ่ายบริหารตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541 กำหนดให้เป็นคณะกรรมการเฉพาะเรื่องเพิ่มเติมขึ้น ทั้งนี้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ได้ประกาศธุรกิจการให้บริการโทรศัพท์มือถือเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 แล้วโดยให้ประกาศนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2544 ซึ่งโดยทั่วไปการประกอบธุรกิจโทรศัพท์มือถือนั้น ส่วนใหญ่เป็นสัญญาที่ทำระหว่างผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพกับผู้บริโภคหรือไม่ก็เป็นสัญญาสำเร็จรูป เพราะคำว่า สัญญาสำเร็จรูป หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน สัญญาซื้อขายโทรศัพท์มือถือเป็นสัญญาที่ให้อำนาจศาลในการพิจารณาว่าเป็นข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญา หรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้น เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม จึงกล่าวได้ว่า ประเภทของสัญญาซื้อขายสินค้าขายตรงนั้น อยู่ในขอบเขตและการใช้กฎหมายของทั้งสองฉบับได้ ประเภทของสัญญาซื้อขายสินค้านั้นอยู่ในขอบเขต และการใช้กฎหมายของทั้งสองฉบับ แล้วจะถือว่าเป็นการซ้ำซ้อนในขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายหรือไม่นั้น เป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้แนวทางใน

เชิงป้องกัน โดยหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สังกัดสำนักงานนายกรัฐมนตรี เข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาควบคุมในการกำหนดข้อสัญญา หรือห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค และกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่ทำข้อสัญญาและแบบที่ถูกต้อง ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้แก่ผู้บริโภค ภายในระยะเวลาอันสมควร รวมถึงอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจส่งแบบสัญญาที่อาจจะฝ่าฝืนหรือไม่เป็นตามที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญานั้นก่อนได้²⁵

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา สมาชิกสหภาพยุโรปต่างนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ ดังนั้นบางครั้ง Product Liability จึงมักจะถูกเรียกว่า “Strict Product Liability” และประเทศส่วนใหญ่จะเห็นตรงกันว่าผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด โดยกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยผู้ขายเป็นเพียงผู้รับผิดชอบในลำดับรองเท่านั้น (Secondary Liable) กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบเมื่อไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ เนื่องจากโดยปกติแล้วผู้ขายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิตและมีโอกาสน้อยมากที่จะรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าหากสินค้าอยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่ปิดผนึกไว้ ดังนั้นผู้ขายจึงเพียงแต่ส่งต่อสินค้าไปยังผู้บริโภคในสภาพที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น ซึ่งในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดค่าเสียหายไว้ในมาตรา 11 ว่า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินสองเท่าของสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ดังนั้นจะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดค่าเสียหายไว้โดยกำหนดให้ไม่เกิน 2 เท่า ของค่าเสียหายที่แท้จริง การจำกัดความรับผิดของคู่สัญญาหรือผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งถือว่าการกำหนดดังกล่าวนี้ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค²⁶

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัย จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อที่จะเยียวยาความ

²⁵ สารณี อารีย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12. หน้า 58.

²⁶ วิชชิตรา ตปนิยพันธ์. (2552). *มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 57.

เสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายจากสินค้าดังกล่าว ดังนั้นจึงควรจะศึกษาถึงการเรียกร้องค่าเสียหาย และค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหาย กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการกระทำละเมิด (Status Quo Ante) ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้า กฎหมายจึงได้มีการกำหนดมาตรการเยียวยาไว้ดังนี้

1) การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 41 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ผู้บริโภคแทนการแก้ไขซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะของสินค้าที่อาจเปลี่ยนแปลงทดแทนได้²⁷

2) การชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามสมควร ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง²⁸

3) การคืนค่าสินค้า (Refund)

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดไว้ว่าหากสินค้านั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งสินค้านั้นได้จำหน่ายแล้ว ให้สามารถเรียกสินค้านั้นคืนจากผู้บริโภคเพื่อทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ใหม่ในเวลาที่กำหนดโดยค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบธุรกิจเอง แต่หากไม่สามารถแก้ไขได้ ศาลสามารถสั่งให้ใช้ราคาตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าขณะรับคืนรวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบธุรกิจประกอบด้วย²⁹

4) การเรียกเก็บสินค้า (Recall Product Market)

ในกรณีที่ได้มีการทำสัญญากัน หากสินค้าใดชำรุดบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คู่สัญญาสามารถคืนสินค้าได้ตามสัญญาที่ได้ทำตกลงกันไว้ และนอกจากนี้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 43 (2) ยังได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้

²⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค). มาตรา 41.

²⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 42.

²⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 43.

ผู้ประกอบการธุรกิจเรียกเก็บสินค้าคืนได้โดยกำหนดให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่จำหน่ายให้ผู้บริโภค กลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย³⁰

5) การให้ใช้ราคา

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดว่า ในกรณีที่ไม้อาจแก้ไขหรือดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นได้ก็ให้ใช้ราคาตามที่เห็นสมควรโดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าในขณะรับคืน ซึ่งรวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบการด้วย³¹

6) การทำลายสินค้า

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดว่า ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ศาลจะมีคำสั่งห้ามผู้ประกอบการผลิตหรือนำเข้าสินค้านั้นได้ และหากเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการจะเก็บสินค้าที่เหลือไว้เพื่อจำหน่ายต่อไปให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้ประกอบการทำลายสินค้านั้นด้วย³²

3.2.5 กระบวนการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายและสินไหมทดแทน

กระบวนการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังนี้

1) กรณีตามสัญญา

กรณีความรับผิดชอบในทางสัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมาย 2 ประการ คือหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) และหลักความรับผิดชอบในคำรับประกัน (Warranty)

(1) หลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) คู่กรณีที่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้รับผิดชอบได้ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์อันสำคัญของหลักความรับผิดชอบในทางสัญญา แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้บริโภคมักมิใช่คู่สัญญากับผู้ประกอบการโดยตรง เมื่อเกิดความเสียหายจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เช่น ในคดี Brunnensalz ศาลสูงเยอรมันได้ตัดสินในปี 1951 ว่าโจทก์เป็นผู้ซื้อเกลือเกลือยา Brunnensalz ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของจำเลยมาจากร้านขายยา โจทก์ได้รับความเสียหายจากการบริโภคยานั้น เนื่องจากมีเศษแก้วปะปนอยู่ จึงฟ้องจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิตให้ต้องรับผิดชอบ ศาลได้วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่อาจเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบโดยอาศัยมูลสัญญาได้เพราะโจทก์ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญากับจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต³³ หลัก

³⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 43.

³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 43.

³² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 43.

³³ ศรีณย์ ศรีณยศสุนทร. (2549). *วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 28.

ความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) นับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจได้ เนื่องจากมิใช่คู่สัญญา³⁴ แต่หลักดังกล่าวก็ยอมให้บุคคลที่คาดหมายจะใช้หรือรับผลจากสินค้านั้น ให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจได้ แต่ก็มีข้อจำกัดเฉพาะความเสียหายที่มีผลต่อร่างกายเท่านั้น ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการบางส่วนได้อาศัยอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า นำเอาหลักสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญาไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนฝ่ายเดียว ในรูปแบบข้อสัญญาสำเร็จรูปโดยกำหนดข้อสัญญาที่ตนเองได้เปรียบเอาไว้ เช่น ข้อยกเว้นความรับผิด (Exemption Clause) จนทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้บางประเทศต้องควบคุมแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว โดยให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้นไม่มีผลบังคับ เช่น การใช้หลักการตีความของศาลโดยอาศัยหลักกฎหมายที่มีอยู่ เช่น หลักศีลธรรม หลักสุจริต ตลอดจนออกกฎหมายพิเศษมาควบคุมเป็นการเฉพาะ เช่น ในประเทศอังกฤษ ได้ออกกฎหมาย The Unfair Contract Terms Act 1977 โดยกำหนดเทคนิค 2 ประการ คือ การควบคุมและการทดสอบสมเหตุสมผล

(2) หลักความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty) กฎหมายสัญญาของต่างประเทศให้ความหมายคำว่า Warranty ว่าหมายถึง ข้อความใดๆ ซึ่งแสดงถึงการรับรองข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าจะเป็นไปตามข้อความที่ระบุและยืนยันว่าตนยินยอมจะรับผิดหากมิได้เป็นไปตามนั้น ฉะนั้น Warranty จึงเป็นสัญญาว่าจะรับผิดหรือการรับประกัน ซึ่งอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ก็ได้

การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) คือคำรับรองที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายแสดงออกโดยชัดแจ้งว่า หากสินค้ามิได้เป็นไปตามคำรับรองจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ ผู้ซื้อสินค้านั้น ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ให้คำรับรองหรือรับประกันนั้น³⁵ เช่น ในคดี Crocker V. Winthrop Laboratoie ได้ความว่า จำเลยเป็นผู้ประกอบธุรกิจโดยเป็นบริษัทผู้ผลิตยา “Talwin” มีสรรพคุณในการระงับความเจ็บปวดที่มีผลรุนแรงมากจำเลยได้รับรองต่อผู้ซื้อว่าเมื่อใช้แล้วจะไม่เสพติด ผู้เสียหายคงได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุได้ใช้ยานี้แล้ววิตถวา ต่อมาได้ถึงแก่ความตายเพราะผลจากการให้ยานี้จนเป็นพิษ ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยได้สัญญาว่า ยานี้มิใช่สิ่งที่ใช้แล้วเสพติด จำเลยจึงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามคำรับประกันโดยชัดแจ้งที่ให้ไว้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายได้เชื่อถือตามคำรับรองของจำเลยในเวลาที่จำเลยนำสินค้าจำหน่ายในท้องตลาดหรือไม่

³⁴ สุขุม สุกนิษฐ์. (2545). *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 1. หน้า 9-10.

³⁵ ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524). “ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต”. *วารสารอัยการ*, 39 (4), หน้า 13-14.

การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ตามกฎหมายถือว่าผู้ขายได้ให้คำรับประกันไว้แล้ว แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้วผู้ขายอาจมิได้มีการให้การรับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้นเลยก็ตาม เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) การรับประกันเรื่องภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) การรับประกันการใช้สอยสินค้าที่เหมาะสมตามเจตนาที่ซื้อให้ สมประโยชน์ตามสภาพสินค้าได้ การรับประกันการใช้สอยสินค้าที่เหมาะสมตามความมุ่งหมาย เฉพาะ (Warranty of Fitness for Purpose) ซึ่งหมายถึง ผู้ขายได้ทราบคืออยู่แล้วในขณะที่ซื้อขายกันว่า ผู้ซื้อมีความมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์เฉพาะอย่างจากการใช้สินค้านั้น หรือผู้ซื้อไว้วางใจในความรู้ ความชำนาญ หรือความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของผู้ขายซึ่งผู้ขายได้ให้การรับรองหรือรับประกันโดยปริยายไว้ในเวลานั้นว่า สินค้านั้นสามารถนำไปใช้ได้สมประโยชน์หรือความมุ่งหมายโดยเฉพาะ³⁶

ในกรณีนี้แม้ผู้บริโภครจะได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมาย Warranty แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ทำให้ผู้ประกอบการทั้งหลายอาศัยอำนาจต่อรองที่เหนือกว่านี้ เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นความรับผิด (Exemption Clause) ตามหลักกฎหมายนี้ไว้ในสัญญาที่ทำระหว่างกัน จึงทำให้ผู้บริโภคซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่ไม่สามารถต่อรองข้อสัญญาใดๆ ไม่ได้รับประโยชน์จากหลักกฎหมายดังกล่าว

2) กรณีละเมิด

ในกรณีละเมิดนั้นการเรียกร้องค่าเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือสินค้านั้น ไม่ปลอดภัย ตามหลักกฎหมายละเมิดของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ภาระการพิสูจน์ตกแก่ผู้บริโภค โดยผู้บริโภคต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศไทยนั้นยังคงใช้หลักทฤษฎีความผิด (Fault Theory) ที่เน้นการหาผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมารับผิด และหลักกฎหมายดังกล่าวของประเทศไทยยังคงไม่ได้นำหลักการผลักภาระพิสูจน์ (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ ดังนั้นผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งการพิสูจน์นั้นกระทำได้ยาก

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีละเมิดนั้นจะนำหลัก Negligence มาใช้กล่าวคือ การฟ้องคดีเพราะประมาทเลินเล่อ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นการกล่าวหาว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค จึงได้นำหลักเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ ด้วยการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ผลิตและผู้ขายโดย

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-14.

ให้ผู้ผลิตและผู้ขายมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ ความเสียหายมิได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของตน และสินค้านั้นก็มิได้เกิดจากความชำรุดบกพร่องหรือมิได้เกิดจากความผิดของตน

ซึ่งการใช้กฎหมายของประเทศต่างๆ ได้ผลักระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ผลิตและผู้ขาย เนื่องจากข้อมูลการออกแบบ การผลิตทั้งหลายล้วนอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้ขายทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้น และนอกจากผู้บริโภคจะสามารถฟ้องร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบได้แล้ว ผู้บริโภคยังสามารถเลือกฟ้องเป็นคดีความรับผิดชอบในอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ Defective Product ได้ด้วย หากว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าขาดความปลอดภัย³⁷ ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดที่มีอยู่เดิมคือ หลักความรับผิดทางสัญญา และหลักความรับผิดในทางละเมิดนั้น ไม่อาจนำมาใช้เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เนื่องจากแนวความคิดนี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรับผิด กล่าวคือ แนวความคิดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) คือนั้นประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดนี้ เป็นความรับผิดที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดแม้ผู้ผลิตขาดความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดในความเสียหายนั้น เว้นแต่จะเข้าหลักยกเว้นที่ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ลักษณะพิเศษของหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) อยู่ที่ผู้เสียหายและผู้ผลิต เพราะ ไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดที่ระบุไว้ในสินค้าที่ชำรุดบกพร่องถือว่าไม่มีผล แต่การรับผิดโดยเด็ดขาดนี้โดยไม่มีเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดไว้เลยย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดไว้โดยการเปิดโอกาสให้พิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิด เช่นหากผู้บริโภคใช้สินค้าไม่ถูกวิธีหรือเพราะในฉลากได้มีการเตือนไว้แล้วยังฝ่าฝืนทำ ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดหรือความเสียหายนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าเอง

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้ประกอบการธุรกิจในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้า ให้ศาลมีอำนาจกำหนดไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด³⁸

³⁷ วัชชีรา ตปนิยนันท์. (2552). *มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 48-51.

³⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 44 “ในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคลหากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติกรรมฉ้อฉล

3.2.6 ภาระพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและข้อบกพร่องความรับผิดชอบ

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่จำเป็นเพราะความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควรทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้า อันพึงคาดหมายได้³⁹ ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป หรือที่เรียกว่า Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิจารณาจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective standard) โดยเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น

1) ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

ประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย จึงเท่ากับกำหนดภาระพิสูจน์แก่ผู้เสียหายที่ต้องแสดงถึงความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยของสินค้า และความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ คือ ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า จะมีความแตกต่างกันที่ระดับของการพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศเท่านั้นว่าจะต้องนำสืบหรือใช้พยานหลักฐานถึงเพียงใด⁴⁰ แม้ความรับผิดชอบของผู้ผลิตต่อผู้บริโภคหรือต่อบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นจะเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือไม่ แต่เป็นการเน้นเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือเกิดจากสินค้านั้นไม่

หลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเหล่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภค ได้ด้วย เว้นแต่ผู้ฟ้องได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งให้ร่วมรับผิดชอบไม่เกินทรัพย์สินที่ผู้ฟ้องได้รับจากนิติบุคคลนั้น”

³⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

⁴⁰ ศุภฤกษ์ ชลวีรวงศ์. (2550). *ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษากรณีของผู้ให้แพรรนไซส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 1.

ปลอดภัย โดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง และพิสูจน์ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น

ในการพิสูจน์ในความไม่ปลอดภัยของสินค้า กฎหมายกำหนดให้ลักษณะของความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น โยงอยู่กับสภาพความปลอดภัยที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหวัง โดยให้พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ทำให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ง่ายกว่าหลักทั่วไปกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ความรับผิดที่เกิดจากสินค้า เช่น ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยตามกฎหมายละเมิด

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความแตกต่างที่สำคัญจากกฎหมายต่างประเทศในประเด็นเรื่อง ภาระการพิสูจน์ นั่นคือ มาตรา 6 กำหนดให้ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาแต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด เท่ากับว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่กล่าวอ้างว่าเป็นสาเหตุให้ได้รับความเสียหายทั้งไม่ต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามหลักความเสียหาย (Causation) เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดจาก “สินค้า” ของผู้ประกอบการ (จำเลย) ก็เพียงพอทั้งนี้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์หรือยกข้อต่อสู้เรื่องความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นกล่าวอ้างตามมาตรา 7 และมีภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้นั้นเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศที่ให้ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าเป็นสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง พิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่อง⁴¹

2) ข้อยกเว้นความรับผิด

ซึ่งพอจะสรุปข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีต่างๆ ได้ดังนี้⁴²

ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นทั้งที่ทราบว่ามีชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร กล่าวคือ หากผู้เสียหายรู้ยู่ที่สินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องอยู่แล้ว และสมัครใจที่จะใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้ เช่น กรณีคดี *Deveney v. Sarno*⁴³ โจทก์ได้ซื้อรถยนต์คันหนึ่งและพบว่า

⁴¹ วัชรรา ตปนียนันท์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 37. หน้า 32-34.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

⁴³ Jhon Uustal. (2018). *The Florida Products Liability Blog* (Online), from <http://www.productsliability.com/wp-content/uploads/2008/05/hill/pdf>. [2018, May 20]

เข้มงวดนิรภัยซากรุกบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอจะให้มีการเปลี่ยนแปลงเข้มงวดนิรภัยนั้น โจทก์ได้นำรถยนต์ออกใช้โดยไม่มีเข้มงวดนิรภัยและเกิดอุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บจึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามหลัก Strict Liability ศาลตัดสินว่าแม้โจทก์จะสมัครใจยอมรับความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้น แต่กรณีนี้ศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุอันสมควร ศาลจึงสั่งให้จำเลยรับผิดชอบโจทก์

(1) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่อย่างไร ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าในฉลากเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย ทั้งนี้ผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าไม่ถูกต้องหรือใช้สินค้าที่ผิดวิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น แต่ถ้าการใช้ที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิต ผู้ผลิตก็ยังคงต้องรับผิดชอบ

(2) ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลักนี้ไม่ใช่ข้อยกเว้นความรับผิดชอบทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ซึ่งในสหรัฐอเมริกาได้นำหลัก Comparative Negligence ไปใช้ในสองแนวทางคือ แนวทางแรกเรียกว่า Pure Comparative Negligence กล่าวคือถ้าผู้เสียหายมีส่วนความผิดอยู่ด้วยเท่าใดในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลก็จะให้ลดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ต้องรับผิดชอบให้แก่ผู้เสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของผู้เสียหาย แนวทางที่สองคือ Modified Comparative Negligence กล่าวคือศาลได้วางหลักไว้ว่าถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่าจำเลย โจทก์จะไม่มีสิทธิในการเรียกค่าเสียหายจากจำเลยโดยสิ้นเชิง ศาลจะลดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชดเชยไปตามความผิดของโจทก์ แต่ถ้าโจทก์มีส่วนผิดเกินกว่า 50% ศาลก็จะยกฟ้องโจทก์ State-of-the-Art-Defence ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีนี้คือ จำเลยต่อสู้ว่าไม่สามารถรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์เนื่องจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ว่าสินค้านั้นจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สามารถที่ออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเหตุแห่งการหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ในบทบัญญัติของมาตรา 7 ไว้สามประการได้แก่

- ก) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ปลอดภัย
- ข) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

ค) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว⁴⁴

ปัจจุบันประเทศไทยตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินอื่นๆ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติรับรองสิทธิในชีวิตอันได้รับความคุ้มครองที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้อย่างเต็มที่ โดยนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้โดยผลักภาวะพิสูจน์ให้กับผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายโดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น

ผู้ผลิตที่ได้กระทำตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยและผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือประกอบการหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น⁴⁵

3.2.7 ประเภทค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

หลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีแนวคิดพื้นฐานมาจากความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด โดยกำหนดความรับผิดที่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดทั้งสองประการ และนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อกำหนดภาระพิสูจน์ของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายว่า ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออีกต่อไป โดยผลักภาวะพิสูจน์ไปให้แก่จำเลย โดยจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ

ค่าเสียหายในทางละเมิดนั้นแบ่งตามความมุ่งหมายเป็น 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน กับค่าเสียหายแบบลงโทษ ดังรายละเอียดดังนี้

1) ค่าเสียหายแบบสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) นั้นเป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้

⁴⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย. มาตรา 7.

⁴⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย. มาตรา 8.

ปรากฏแก่ศาล ทั้งนี้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะถูกกระทำละเมิดให้ใกล้เคียงมากที่สุด ซึ่งค่าเสียหายนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

(1) ค่าเสียหายที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (Pecuniary Damages หรือ Compensatory Damages) เช่นค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่าปลงศพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายดังกล่าวนี้เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สินและเป็นตัวเงินทั้งสิ้น

(2) ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (Non- Pecuniary Damages หรือ Aggravated Damages) เป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง เป็นความเสียหายทางกายภาพ หรือทรัพย์สิน ซึ่งการชดใช้ค่าเสียหายจะวางหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวไม่ได้ เพราะต้องดูข้อเท็จจริงแวดล้อมในแต่ละกรณีขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของพฤติกรรม ซึ่งความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินนี้สามารถแยกออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีละเมิดต่อร่างกาย อนามัย ชื่อเสียงและเสรีภาพ ความเสียหายอย่างอื่นไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและตกใจ ซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้ศาลได้ตัดสินให้ค่าชดใช้โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล และกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย เช่นความเศร้าโศกเสียใจอันเนื่องมาจากอาลัยผู้ตาย ซึ่งประเทศไทยไม่ได้บัญญัติให้ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินในกรณีละเมิดทำให้ถึงแก่ความตาย

3) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติกรรมของการกระทำผิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิด เพื่อปราบมิให้ทำละเมิดดังกล่าวอีกและในขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นนั้นอีก กรณีนี้โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหาย เพราะศาลจะพิจารณากำหนดให้ตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งละเมิด ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ในมาตรา 11 ว่าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น

3.2.8 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁴⁶

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งบัญญัติให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้นอีกประเภทหนึ่งนอกเหนือจากวิธีพิจารณาวิสามัญว่าด้วย วิธีพิจารณาคดี

⁴⁶ ธนกฤต วรชนชชากุล. (2560). *กระบวนการและผลทางกฎหมาย เมื่อผู้บริโภคฟ้องฟอร์ดเป็นคดีแบบกลุ่ม (Class Action)*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2017/07/class-action-ford/> [2561,15 กรกฎาคม].

มโนสาร่ การพิจารณาคดีโดยขาดนัด และอนุญาโตตุลาการ โดยการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยได้ยกร่างโดยนำหลักการส่วนใหญ่มาจากกฎข้อ ๒๓ ของกฎสหพันธรัฐว่าด้วยวิธีพิจารณาคความแพ่ง (Rule 23 of Federal Rules of Civil Procedure) ของสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีทั้งสิ้น ๔๕ มาตรา ตั้งแต่มาตรา ๒๒๒/๑ ถึง มาตรา ๒๒๒/๔๕ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคความแพ่ง โดยกระบวนการพิจารณาส่วนใดที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะ ให้นำเอาบทบัญญัติในภาค ๑ บททั่วไป และบทบัญญัติในคดีสามัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคคดีแพ่งเว้นแต่ศาลแขวงมีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคความแพ่งดังกล่าว หมายความว่าถึง การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์ และสมาชิกกลุ่ม โดยในคดีละเมิด คดีผิดสัญญา คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า กลุ่มบุคคลที่ได้รับการเสียหายอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน คือมีข้อเท็จจริงร่วมกันที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องร่วมกันของกลุ่มบุคคล และมีสภาพแห่งข้อหา คำขอ บังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เหมือนกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม สามารถแต่งตั้งตัวแทนสมาชิกกลุ่มให้เป็นโจทก์ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มพร้อมกับการยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาคความแพ่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

โดยผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันจะอยู่ในฐานะเป็นสมาชิกกลุ่ม และเฉพาะสมาชิกกลุ่มที่เป็นโจทก์เท่านั้นที่จะมีฐานะเป็นคู่ความในคดี ตัวอย่างของกรณีที่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เช่น กรณีรถแก๊สระเบิดทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เป็นจำนวนมาก กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทำให้ผู้เลี้ยงกุ้ง ผู้เลี้ยงปลา ชาวสวน ผู้ใช้น้ำจากแม่น้ำ ได้รับความเสียหาย กรณีที่น้ำมันจากเรือบรรทุกน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลสร้างความเสียหายต่อประชาชน ชาวประมง ระบบนิเวศวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติ และธุรกิจการท่องเที่ยว กรณีกลุ่มลูกจ้างฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายจ้าง หรือกลุ่มผู้บริโภคฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจ เป็นต้น

การที่ศาลจะพิจารณาคความแพ่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม นอกจากศาลจะพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องพิจารณาให้ได้ความด้วยว่า กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากและการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินคดี โจทก์มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการ

ดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. 2559 และโดยเฉพาะต้องให้ได้ความชัดเจนว่า โจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโจทก์และทนายความของกลุ่มมีบทบาทสำคัญมากในการทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์และเรียกร้องค่าเสียหายแทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลต้องตรวจสอบการทำหน้าที่ของโจทก์และทนายความของกลุ่มเป็นการเฉพาะด้วย

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะประกาศและส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ โดยในประกาศและคำบอกกล่าวนี้จะแจ้งรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับคดี เช่น ชื่อและที่อยู่ของกลุ่มและทนายความฝ่ายโจทก์ ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาการแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษาที่ผูกพันสมาชิกกลุ่ม การประกาศและส่งคำบอกกล่าวที่มีประสิทธิภาพไปยังสมาชิกกลุ่มให้ได้รับรู้อย่างทั่วถึงกันจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่ม

ผลของคำพิพากษาศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะผูกพันสมาชิกกลุ่มทุกคนแม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะไม่ได้เป็นคู่ความในคดีก็ตาม อันเป็นการยกเว้นหลักคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ (Res Judicata) ตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อย่างไรก็ตาม กฎหมายให้สิทธิสมาชิกกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ที่จะแสดงความประสงค์ข้อออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (Opt-out) โดยการแจ้งความประสงค์ต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด และเนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่มีฐานะเป็นคู่ความเพราะไม่ได้เป็นโจทก์ในคดี จึงมีสิทธิจำกัดเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดให้ไว้เท่านั้น เช่น สิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดี สิทธิในการร้องขอและคัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ สิทธิในการตรวจเอกสารหรือขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนความ สิทธิในการจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่ม และสิทธิในการตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้

การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินคดีที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ เช่น ในวันนัดพร้อมหรือวันชี้สองสถานได้กำหนดให้มีการนำหลักฐานเปิดเผยเอกสาร (Discovery of Document) ที่คู่ความจะต้องนำพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ประสงค์จะอ้างอิงมาแสดงต่อศาล เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายตรวจสอบ และการสอบถามข้อเท็จจริง (Interrogatories) ที่ศาลจะสอบถามข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีจากคู่ความว่าข้อเท็จจริงโดยอมรับหรือปฏิเสธ มาใช้ในกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐานและรวบรวมข้อเท็จจริงก่อนวันสืบพยาน และศาลยังมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความ มี

อำนาจในการสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มได้ด้วย

นอกจากนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ สั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทน และสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และมีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงไว้เป็นการเฉพาะในหลายกรณี เช่น กรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มจะสะดุดหยุดลง นับตั้งแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นต้น

คำพิพากษาของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะกล่าวถึงลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา และในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน คำพิพากษาต้องระบุจำนวนเงินที่จำเลยต้องชำระให้แก่โจทก์ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม

เมื่อศาลมีคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้โจทก์ชนะคดีแล้ว โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์เท่านั้นที่จะมีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด โดยสมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีด้วยตนเอง และศาลต้องประกาศและส่งคำบอกกล่าวแจ้งคำพิพากษาให้อธิบดีกรมบังคับคดีและสมาชิกกลุ่มทราบ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ ออกคำสั่งในเรื่องการขอรับชำระหนี้ และมีอำนาจเรียกคู่ความในคดีสมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย หรือ บุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสอบสวนในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มได้ สมาชิกกลุ่มมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นได้ สมาชิกกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยื่นคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ และหากสมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับคำสั่งศาลก็สามารถอุทธรณ์และฎีกาได้

คู่ความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยไม่นำข้อจำกัดสิทธิเรื่องทุนทรัพย์ของการอุทธรณ์และฎีกาในข้อเท็จจริงมาใช้บังคับ ส่วนสมาชิกกลุ่มเนื่องจากไม่ได้เป็นคู่ความในคดีจึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่เป็นการอุทธรณ์และฎีกาคำสั่งของศาลในเรื่องคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รวบรวมเงินหรือทรัพย์สินของจำเลยเสร็จและหักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้ผู้มีสิทธิได้รับชำระ

หนีก่อนที่เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิเป็นลำดับแรก จากนั้นจ่ายเงินรางวัลของนายความฝ่ายโจทก์ แล้วจึงจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมให้แทนโจทก์เป็นลำดับถัดไป และจ่ายให้โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์ เป็นลำดับสุดท้าย การฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจึงต้องพิจารณาถึง โอกาสที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่จะได้รับด้วย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายของประเทศไทยมีหลักการคล้ายๆกับของต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law และ Civil Law คงจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเรียกคืนสินค้าที่ประเทศไทยยังไม่มี การกำหนดหลักการนี้ไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามหลักการตามกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยของทุกประเทศนั้นก็มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าเป็นสำคัญ

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

ในการเยียวยาความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันอยู่โดยเฉพาะในเรื่องของการฟ้องร้องคดีต่อศาล ดังนี้

3.3.1 การฟ้องร้องตามสัญญาและละเมิด

เมื่อมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น กฎหมายของประเทศไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้นเป็นผู้ที่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เช่น นาย ก. ซื้อโทรศัพท์มือถือมา 1 เครื่อง แล้วโทรศัพท์มือถือดังกล่าวเกิดระเบิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่นาย ก. กรณีนี้นาย ก. สามารถฟ้องร้องให้ร้านที่ขายโทรศัพท์มือถือให้นาย ก. นั้นรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ แต่หากโทรศัพท์มือถือที่นาย ก. ซื้อมานั้น เกิดระเบิดขึ้นตอนที่นาย ข. นำโทรศัพท์ไปใช้ เช่นนี้ นาย ข. ไม่สามารถฟ้องให้ร้านโทรศัพท์มือถือรับผิดชอบได้ เพราะนาย ข. ไม่ใช่คู่สัญญากับร้านโทรศัพท์มือถือ นาย ข. ต้องฟ้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดแทน

หลักการฟ้องคดีตามสัญญาและละเมิดของประเทศไทยกรณีที่สินค้านั้นชำรุดบกพร่องหรือสินค้าไม่ปลอดภัยข้างต้นนี้ กฎหมายต่างประเทศทั้ง สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น

และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีหลักการการฟ้องคดีในกรณีดังกล่าวเช่นเดียวกันกับของประเทศไทย กล่าวคือ หากมีความเสียหายเกิดขึ้น นาย ก. ก็สามารถฟ้องผู้ขายให้รับผิดชอบตามหลักการเป็นคู่สัญญาได้ แต่หากนาย ข. ได้รับความเสียหาย นาย ข. ต้องฟ้องผู้ขายให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิดนั่นเอง

3.3.2 ภาระการพิสูจน์

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความแตกต่างที่สำคัญจากกฎหมายต่างประเทศในประเด็นเรื่อง ภาระการพิสูจน์ นั่นคือ มาตรา 6 กำหนดให้ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาแต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด เท่ากับว่าผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่กล่าวอ้างว่าเป็นสาเหตุให้ได้รับความเสียหายทั้งไม่ต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามหลักความเสียหาย (Causation) เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดจาก “สินค้า” ของผู้ประกอบการ (จำเลย) ก็เพียงพอ ทั้งนี้ผู้ประกอบการมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์หรือยกข้อต่อสู้เรื่องความไม่ปลอดภัยของสินค้าขึ้นกล่าวอ้างตามมาตรา 7 และมีภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้นั้นเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศที่ให้ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง พิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่อง